

LA HUMANITZACIÓ DEL MONSTRE: ALBERT SÁNCHEZ PIÑOL
VS. H. P. LOVECRAFT
Maria Martínez Pérez
Universitat d'Alacant

Les obres *A les muntanyes de la follia* de Howard Phillips Lovecraft i *La pell freda* d'Albert Sánchez Piñol presenten una concepció diametralment oposada de la figura teratològica que mitjançant un estudi comparatiu pot bastir no sols una comprensió més aprofundida d'aquestes dues veus fonamentals de la narrativa fantàstica; sinó també una síntesi de l'evolució històrica d'aquesta narrativa des del començament del segle XX fins l'actualitat.

Aquestes dues obres presenten un nombre considerable de paral·lelismes (com ara el fet de ser dos textos ambientats en espais hostils —l'Antàrtida, en el cas de l'obra de Lovecraft i una illa perduda al mig de l'oceà Atlàntic, en el cas de l'obra de Sánchez Piñol— o el fet d'estar escrites ambdues en primera persona, entre altres) que ens permeten veure les influències de Lovecraft en Sánchez Piñol, i com, partint d'aquestes influències, el segon autor crea una criatura monstruosa que dona lloc a una nova evolució dins del gènere de por.

1. ELS AUTORS I LES SEUES OBRES

Howard Phillips Lovecraft (1890-1937), en primer lloc, va ser un escriptor nord-americà, autor de novel·les i relats de terror i ciència ficció. Considerat un gran innovador del conte de terror en tant que renova un horror gòtic farcit de criatures estereotipades amb la introducció d'un terror realista d'éssers monstruosos i desconeguts que s'oculten en els confins de la Terra, el temps i l'espai (Gaut vel Hartman, 2012). L'autor aportà a aquest tipus de contes una mitologia pròpia, els mites de Cthulhu (cicle al qual pertany *A les muntanyes de la follia*); obra desenvolupada en col·laboració amb altres escriptors (Frank Belknap Long, Robert E. Howard, Clark Ashton Smith, Hazel Held, Henry Kuttner, Robert Bloch, August Derleth, Ramsey Campbell i Brian Lumley). La seua producció literària constitueix un clàssic de l'horror

còsmic, un corrent que s'aparta de la temàtica tradicional del terror sobrenatural (satanisme i fantasmes), incorporant elements de la ciència ficció (com ara les races alienígenes, els viatges en el temps o l'existència d'altres dimensions).

En aquest context, naix *A les muntanyes de la follia* (obra escrita en 1931 i publicada per primera vegada en 1936 a la revista *Astounding Stories*) que constitueix un homenatge a un dels escriptors que més va influir la seua obra, Edgar Allan Poe. Més concretament, l'obra constitueix un homenatge a la novel·la *La narració d'Arthur Gordon Pym*. Aquesta obra narra la història en primera persona d'un geòleg de la Universitat de Miskatonic que emprèn una expedició a l'Antàrtida junt amb un equip d'especialistes. Pocs dies després d'aterrar al continent antàrtic, el grup d'avançada de l'expedició informa per ràdio del descobriment d'uns estranys fòssils que ningú no sap com classificar al bell mig d'una serralada inhòspita. Tanmateix, aquest grup desapareix en estranyes circumstàncies i després de diversos intents per localitzar-lo, l'expedició al complet decideix desplaçar-se al lloc per inspeccionar-lo i investigar què els ha ocorregut als seus companys.

Albert Sánchez Piñol (1965), en segon lloc, és un escriptor català, antropòleg de formació i amant de l'Àfrica. L'han comparat amb els grans: Edgar Allan Poe, Franz Kafka, Albert Camus, Joseph Conrad, Jules Verne, Robert Louis Stevenson, Rudyard Kipling, H. G. Wells, H. Rider Haggard, Howard Phillips Lovecraft i G. K. Chesterton, entre d'altres. Ha estat traduït a gairebé una quarantena de llengües. El seu èxit internacional només és comparable amb el de Mercè Rodoreda. Com assenyalava Anna Romero, alguns dels elements més característics del seu estil són:

la senzillesa d'ús en els adjectius expressius (majoritàriament epítets), les comparacions i metàfores (majoritàriament símls) o les repeticions i modulacions onomatopèiques (a fi de redundar simbòlicament en els significats). Estableixen amb èxit l'acció, el ritme de les insercions, desviacions i possibilitats digressives: refranys ,diàlegs que son línies de pel·lícula i un esbojarrat, exasperant sentit comú davant l'adversitat. Estructuren el ritme narratiu, equilibrant i compensant les diverses modalitats i textures narratives

(assaig, dietari, memòries, novel·lística), un desplegament d'escenes d'aventures i escenes descriptives ben efectiu (ROMERO: 2004, 4-5).

Amb *La pell freda* (2002), l'autor obtingué el reconeixement unànime del públic i de la crítica. Aquesta novel·la narra, també en primera persona, la història d'un antic lluitador de la independència d'Irlanda que, desmotivats pels esdeveniments del món occidental, decideix esborrar la seua personalitat i fugir de la societat on viu. D'aquesta manera, accepta una oferta de treball d'oficial atmosfèric per un any en una illa perduda al mig de l'oceà Atlàntic, on no hi ha més que un far, que està lluny de qualsevol ruta marítima. En aquesta illa només hi ha un habitant, l'oficial de senyals Batís Caffó, que no fa cas ni ajuda l'irlandès, l'ignora tot i la informació que té de l'illa. Així que el protagonista ha de passar sol unes nits assetjat per l'atac d'uns éssers monstruosos en la seua cabana de fusta. Gràcies a la seua astúcia aconsegueix quedar-se al far amb Caffó i així poden resistir als atacs d'aquests éssers monstruosos. Al far, l'oficial atmosfèric descobreix que Caffó té un d'aquells éssers, la femella Aneris, que no només té domesticat, sinó que també li serveix d'amant. Tot i que l'irlandès primer pensa que els monstres són dolents i volen matar sense motiu, després de conèixer Aneris comença a interessar-se i a sentir empatia per ells. Però Caffó no vol creure-ho. Aquesta diferència de parers inicia en l'obra un estudi antropològic sobre la relació entre els dos personatges. La solitud i una comunicació que poques vegades és fluida, fa que esdevinguin més aviat oponents que no aliats en la supervivència. La relació entre ells cada vegada serà més dura, més cruel, fins al punt de provocar la bogeria i el suïcidi d'en Caffó. Uns esdeveniments que precedeixen, al seu torn, una solitud desesperant de l'irlandès, que, com que no li interessa el més mínim el seu passat, usurpa la personalitat de Batís Caffó en allò que sembla ser una cadena d'usurpacions cada vegada que arriba un nou oficial atmosfèric a l'illa.

2. THERATOS LOVECRAFTIÀ VS. THERATOS “PIÑOLIÀ”: PUNTS DE TROBADA I DIVERGÈNCIA

Tant a la novel·la de Lovecraft com a la novel·la de Sánchez Piñol trobem unes criatures teratològiques que podem analitzar en base a dos elements fonamentals: el seu retrat i etopeia i les seues interaccions amb els éssers humans.

Pel que fa al retrat i etopeia dels monstres, a *A les muntanyes de la follia* podem trobar quatre tipus d'entitats monstruoses: els Ancestrals, els engendraments de Cthulhu, els Mi-Go i els *shoggoths*. Aquestes entitats són caracteritzades de forma exhaustiva per Lovecraft (tant pel que fa a la seua forma física, com pel que fa a les seues costums, tradicions i cultura) al capítol VII:

Tipus de criatura teratològica	Caracterització
Ancestrals	<ul style="list-style-type: none"> •Cap d'estrella •Ales membranoses •Coneixements científics i mecànics que superen els dels humans •Duresa sobrenatural del seu organisme i simplicitat de les seues necessitats naturals que els fa singularment adients per viure en nivells elevats, sense els fruits més especialitzats de la manufactura artificial, i fins i tot sense roba, més enllà d'alguna peça ocasional per protegir-se dels elements. •Poden crear vida terrestre fent servir substàncies disponibles i seguint mètodes antics. •Visqueren molt de temps en terra ferma en altres parts de l'univers, i segurament conserven força tradicions de construcció terrestre. •Manufacturen alguns aliments i masses multicel·lulars protoplasmàtiques. •Els que vivien en aigües superficials havien conservat l'ús complet dels ulls que tenien a les puntes dels cinc tentacles principals del cap i havien practicat l'art de l'escultura i l'escriptura d'una manera força habitual. •Els que vivien més avall, a les profunditats de l'oceà, malgrat que feien servir un curiós organisme fosforescent que els proporcionava llum, també complementaven les capacitats òptiques amb uns enigmàtics sentits que els feien independents de la llum en casos d'emergència

	<p>•Es desplacen pel mar nedant —amb els braços crinoïdeus laterals— i movent l'última fila de tentacles, on hi havia els pseudopeus, per propulsar-se.</p> <p>•De vegades aconseguien descensos llargs en picat i amb l'ús auxiliar de dos o més jocs de les ales radials que els plegaven.</p> <p>•A terra feien servir els pseudopeus per a distàncies curtes, però de tant en tant se servien de les ales per volar a zones molt elevades o recórrer distàncies llargues.</p> <p>•Els nombrosos tentacles esvelts en què es dividien els braços crinoïdeus eren infinitament delicats, flexibles, forts i precisos en coordinació muscular i nerviosa, i garantien una habilitat i una destresa superlatives en totes les operacions manuals, tant de caire artístic com de qualsevol altra mena.</p> <p>•No semblava pas que en moriren gaires si no era per un acte violent.</p> <p>•Es multiplicaven per espores.</p> <p>•Les cries maduraven de pressa i rebien una educació que es resisteix a qualsevol comparació que puguem imaginar.</p> <p>•La vida intel·lectual i estètica predominant era altament evolucionada.</p> <p>•Eren capaços, com els vegetals de nodrir-se de substàncies inorgàniques, però tenien una preferència important pels aliments orgànics, sobretot els animals. Sota el mar s'alimentaven d'animals marins crus, però a terra ferma cuinaven les viandes. Caçaven animals i criaven ramats per consumir-ne la carn, i els sacrificaven amb unes armes esmolades.</p> <p>•Com que no s'aparellaven i posseïen una estructura mig vegetal, no tenien cap base biològica per a la fase familiar de la vida dels mamífers; sembla, però, que s'organitzaven grans grups domèstics sota els principis d'una utilització còmoda de l'espai i d'una agradable associació mental.</p> <p>•A l'hora de moblar les llars ho posaven tot al centre de les enormes estances i deixaven lliure tot l'espai de les parets per a la decoració.</p> <p>•L'enllumenat, en el cas dels habitants de la superfície, s'aconseguia amb un mecanisme que probablement era de naturalesa electroquímica.</p> <p>•Tant a terra com sota l'aigua feien servir unes curioses taules, cadires i sofàs que semblaven marcs cilíndrics —perquè reposaven i dormien drets amb els tentacles plegats—, i un suport reixat per als jocs rel·ligats de superfícies amb punts que formaven els llibres.</p> <p>•El comerç era extens, tant local com entre ciutats, i tenien unes</p>
--	--

	<p>petites fitxes planes, de cinc puntes i amb inscripcions, que servien de diners.</p> <p>Hi havia una mica d'agricultura i molta cria de ramats. També tenien mineria i una mica de manufactura.</p> <ul style="list-style-type: none"> •Els viatges eren molt freqüents, però la migració permanent semblava relativament inusual, amb l'excepció dels moviments de colonització que duïen a terme per estendre la raça. •Tenien una capacitat extraordinària de velocitat de moviments, ja fos per terra, mar o aire. Les càrregues, però, es movien arrossegant-les amb bèsties. •El seu lloc original d'arribada al planeta va ser l'oceà Antàrtic, i és possible que aparegueren poc després que la matèria que forma la Lluna es separés del Pacífic Sud. Aquest lloc, doncs, és considerat com una regió sagrada.
Engendraments de Cthulhu	<ul style="list-style-type: none"> •Enemics dels Ancestrals. •Raça que habitava en terra d'éssers amb forma de pop. •Van descendir de la infinitat còsmica i van precipitar una guerra monstruosa que, durant un temps, va fer que tots els Ancestrals tornaren al mar. •Constructors de la ciutat de pedra de R'lyeh a les terres del pacífic.
Mi-Go abominables homes de les neus	<ul style="list-style-type: none"> •Enemics dels Ancestrals •Criatures mig fong mig crustaci, del planeta Plutó. •Eren les mateixes criatures que les que figuren en certes llegendes muntanyenques del nord. •Van fer fora els Ancestrals de totes les terres del nord, si bé no tenien poder per molestar els que vivien al mar. •Semblaven fets d'una matèria que diferia molt més de la que coneixem nosaltres que no pas la substància dels Ancestrals. •Eren capaços d'experimentar transformacions i reintegracions que resultaven impossibles per als seus adversaris i, per tant, semblava que venien d'abismes encara més remots de l'espai còsmic. •Mentre que l'origen dels Ancestrals havia de ser dins del continuïum d'espai i temps conegut, les fonts originals d'aquests éssers només es poden suposar amb el cor en un puny.
Shoggoths	<ul style="list-style-type: none"> •Enemics dels Ancestrals. •Masses multicel·lulars protoplasmàtiques modificades pels Ancestrals sota l'efecte de la hipnosi per convertir-les en esclaus ideals per dur a terme les feines més dures de la comunitat. •Es reproduïen per fissió. •Amb el temps, havien desenvolupat un cervell semi estable amb

	<p>una voluntat autònoma i sovint tossuda que repetia els desitjos dels Ancestrals però no sempre els obeïa.</p> <ul style="list-style-type: none"> •Eren entitats sense forma fetes d'una gelatina viscosa que semblava una aglutinació de bombolles, i cada un feia una mitjana de quinze peus de diàmetre quan eren esfèrics. Tenien, però, una forma i un volum que canviaven constantment, rebutjaven desenvolupaments temporals i formaven el que aparentment eren òrgans de visió, oïda i parla, a imitació dels seus amos, ja fos de manera espontània o responent a alguna suggestió. •Es tornaren intractables cap a la meitat de l'era permiana quan els Ancestrals marins els van declarar una veritable guerra per tornar-los a subjugar. •Deixen les víctimes que maten decapitades i cobertes de bava. •Eren capaços d'experimentar transformacions i reintegracions que resultaven impossibles per als seus adversaris i, per tant, semblava que venien d'abismes encara més remots de l'espai còsmic. •Mentre que l'origen dels Ancestrals havia de ser dins del continuïum d'espai i temps conegut, les fonts originals d'aquests éssers només es poden suposar amb el cor en un puny.
--	---

Taula 1. Caracterització de les criatures teratològiques d'*A les muntanyes de la follia*.
(LOVECRAFT: 2013)

Sánchez Piñol, per contra, tan sols descriu a la seua obra un tipus d'entitat teratològica, els citauca (nom que constitueix un senzill anagrama de la paraula anglesa *aquatic*) o granotots. Aquestes criatures, tanmateix, presenten trets definitoris diferents en funció de la seua edat i sexe. D'aquesta manera, els granotots adults pertanyents al sexe masculí són descrits per l'autor com: monstres amb «[...] cares d'un inframón de batracis, ulls com ous, ninetes com agulles, forats per narius, sense celles, sense llavis, la boca gran» (SÁNCHEZ: 2011, 55), amb braços sense «[...] un gram de greix, musculatura pura, pell de tauró» (SÁNCHEZ: 2011, 54) i dits «[...] units per una membrana que quasi arribava a les ungles» (SÁNCHEZ: 2011, 54) que «[...] cridaven amb tons insòlits, una barreja de brams d'hipopòtam i xisclets de hiena» (SÁNCHEZ: 2011, 54). Mentre que l'única representant dels granotots adults del sexe femení, Aneris (nom que constitueix un senzill anagrama de la paraula *sirena*) és

caracteritzada, d'una forma infinitament més detallada que la dels seus homòlegs masculins, de la manera següent:

Cara arrodonida i crani sense cabells. Les celles eren línies d'un estil elaborat, com producte de la cal·ligrafia dels sumeris. Ulls de color blau [...] Un blau de cel africà, no, més clar, més pur, més intens, més brillant. Nas fi, agut, discret, amb l'os central més baix que les aletes. Les orelles, de mida ínfima comparades amb les nostres, tenien forma de cua de peix; cadascuna es dividia en quatre petites vèrtebres. Pòmuls gens prominents. El coll molt llarg, i tot el cos cobert per una pell d'un gris blanquinós amb matisos verds [...] Tenia la fredor d'un cadàver i el tacte d'una serp [...] [La mà] No era com la dels altres monstres. La membrana, més curta, gairebé no arribava a la primera articulació (SÁNCHEZ: 2011, 85).

El cap perfecte. Em refereixo a una perfecció llisa, una esfericitat neta d'aspreses. Una volta esplèndidament rodona, quan en els sers humans acostuma a tenir diverses connotacions i prolongacions. Deu ser així per suportar les pressions abismals? No té les concavitats dels criminals de naixement, tampoc les protuberàncies dels genis prematurs. Sorpresa del frenòpata: cap desenvolupament especial de la zona parietal o occipital. Té un volum lleugerament menor que en les dones esclaves i un sisè més dilatat que el de la cabra bretona [...] No té amígdales, en el seu lloc hi apareix un segon paladar, que deu servir per impedir l'entrada d'aigua. Pateix anòsmia i no sent les olors. En canvi les seues orelletes poden sentir sons que a mi em resulten inaudibles, com passa amb els cànids. Sovint s'encanta, té lapses d'esvaniment durant els quals perd l'oremus en benefici de qui sap quines veus, melodies o invocacions [...] Membranes a les mans i als peus, d'amplària i longitud més moderada que entre els mascles. Pot separar els dits superiors i inferiors en un angle impossible per als humans. Especulo que és un moviment que els monstres fan a l'aigua per guanyar impulsos de natació [...] El cos és d'una arquitectura admirable. Les noies d'Europa defallirien si veiessin la seva silueta [...] Musculatura de marbre, una pell tibada i amb deliciosos vernissos de verd salamandra. Imaginem una nimfa dels boscos amb pell de serp. Els mugrons són negres i petits com botons [...] La musculatura de tot el cos revela salut i energies [...]. Malucs de ballarina i ventre pla, planíssim. Glutis més compactes que el granit de l'illa. Cutis uniforme amb la resta de la pell, quan en els humans, sovint, la textura de les galtes i de la resta del cos manifesta contradiccions [...] Ni rastre d'arrels de cabells sota les aixelles, al crani o al pubis. Les cuixes són un miracle d'esveltesa i s'ajusten als malucs amb una exactitud que cap escultor podria reproduir. Pel que fa al rostre, perfils egipcis. Nas d'agulla que contrasta amb l'esfericitat del crani i dels ulls. El front puja lentament com un espadat dolç molt dolç, cap bust

romà l'equipara. El coll recorda pintures renaixentistes, propi de donzelles estilitzades (SÁNCHEZ: 2011, 135-137).

I els citaucats infants, que tenen en Triangle el seu màxim exponent, representats de la manera següent:

El més trapella de tots era una mena de triangle petit i lletgíssim. Triangle, perquè les espatlles eren molt amples i els malucs estrets, menys desenvolupats que en els seus companys, com si la naturalesa encara no li hagués assignat un sexe concret. I lleig per la galeria de ganyotes, inacabable, que podien adoptar les seves faccions de ratpenat. Els altres només se m'apropaven en massa, emparant-se en el nombre. Ell no. Molt sovint desfilava davant meu. Es movia amb passes fermes, alçant colzes i genolls amb petulància marcial [...] Als meus menyspreus replicava apropant-me la boca a l'orella, on abocava discursos (SÁNCHEZ: 2011, 254-255).

En aquestes dues caracteritzacions del monstre que presenten els autors trobem trets compartits, com ara el fet que l'horror, el monstre en qualsevol de les seues formes, provinga sempre del mar (com ocorre amb els citaucats) o desenvolupe en ell una part important de la seua existència (com ocorre amb els Ancestrals i els *Shoggoths* a l'obra de Lovecraft). Un espai, pel qual Lovecraft sentia veritable fòbia arran d'una intoxicació per menjar peix en males condicions que va patir quan era petit (LLOPIS: 2014, 21), tradicionalment considerat un símbol del caos i les amenaces que envolten el món i una amenaça a l'ordre establert, en tant que en aquest no regeixen les mateixes normes que a la terra.

Un altre tret compartit per ambdues caracteritzacions és el fet de mostrar entitats teratològiques amb una aparença física oposada a l'aparença humana. Tot i que els autors aconseguixen crear aquest efecte per mitjans diferents. Així, Lovecraft ho aconseguix donant vida a unes entitats heterogènies i amorfes, impossibles d'encabir en qualsevol classificació humana; tot reforçant aquest efecte mitjançant el llenguatge. En primer lloc, en utilitzar per anomenar aquestes entitats i tots els elements que generen noms propis o topònims que desafien en molts casos les lleis fonològiques humanes. Potser l'exemple més paradigmàtic d'aquests noms és *Cthulhu*, però també en són exemples a l'obra el nom propi Yog-Sothoth i el topònim R'lyeh.

I, en segon lloc, en utilitzar com a mitjà alternatiu per designar aquests monstres apel·latius pejoratius o connotats negativament (apel·latius com ara «organismes arqueans infernals» (LOVECRAFT: 2013, 66), «espècimens horripilants» (LOVECRAFT: 2013, 66), «aquella cosa» (LOVECRAFT: 2013, 169) o «aquella columna plàstica infernal» (LOVECRAFT: 2013, 173), entre altres) i en atribuir adjectius o modificadors negatius a tots els elements que han estat obra d'aquests monstres o que s'han vist d'alguna manera relacionats amb ells (adjectius i modificadors com ara «inhumanes» (LOVECRAFT: 2013, 103) per a referir-se a les seues construccions o «fètida i oculta de protoplasma que expulsava la substància viscosa» (LOVECRAFT: 2013, 168) per referir-se a la muntanya on habiten els *Shoggoths*).

Totes aquestes accions predisposen al lector o lectora a mirar aquestes entitats amb recel i suggereixen un ambient de caos que provoca fòbia i horror en el seu inconscient.

A l'obra de Sánchez Piñol, trobem unes entitats teratològiques més antropomòrfiques en la seua forma física, comparades amb les entitats lovecraftianes, però que presenten igualment trets no humans. Uns trets no humans diferents en funció del sexe de la criatura teratològica. D'aquesta manera, si allò que fa inhumans als citauca masculins són unes característiques físiques semblants a les d'animals de diferents espècies («[...] cares d'un inframón de batracis, ulls com ous, ninetes com agulles, forats per narius, sense celles, sense llavis, la boca gran» (SÁNCHEZ: 2011, 55), amb braços sense «[...] un gram de greix, musculatura pura, pell de tauró» (SÁNCHEZ: 2011, 54) i dits «[...] units per una membrana que quasi arribava a les ungles» (SÁNCHEZ: 2011, 54), «[...] cridaven amb tons insòlits, una barreja de brams d'hipopòtam i xisclets de hiena» (SÁNCHEZ: 2011, 54)); allò que fa inhumana a la citauca femenina, Aneris, és una perfecció física basada en el compliment estricte d'unes mesures femenines ideals inassolibles per a qualsevol dona humana. D'aquest fet, podem inferir, a més a més, que Sánchez Piñol crea a la seua obra una comunitat teratològica regida per una ideologia sexista, mentre que Lovecraft crea a la seua obra una comunitat teratològica on no existeix la categoria sexual ni la de gènere, en tant que trobem monstres que assumeixen rols tradicionalment masculins (com

ara la caça o la protecció de la resta de membres de la seua societat) i alhora són capaços d'engendrar vida de formes diferents en funció del tipus d'entitat teratològica al qual pertanyen (així els Ancestrals són capaços de generar vida a partir de la matèria, mentre que els *Shoggots* en generen per fissió).

Ara bé, si pel que fa a l'aspecte físic, els monstres descrits per Sánchez Piñol no són antropomòrfics en la seua totalitat, sí que ho són pel que fa a la seua psicologia. Així, a *La pell freda* trobem unes criatures teratològiques afectades per sentiments tan humans com la fraternitat o la rancúnia. Uns sentiments que l'autor retracta en descriure com en la batalla els citauca auxilien els germans caiguts i s'arrisquen per rescatar-los del foc enemic o com un d'aquests citauca, ferit greument pel personatge protagonista, dedica a aquest una mirada d'odi infinit en trobar-se un altre cop els dos en el camp de batalla. Aquest antropomorfisme, aquest procés progressiu d'humanització del monstre que du a terme Sánchez Piñol al llarg de tota l'obra, s'enceta en el moment en què el personatge protagonista observa en la citauca Aneris un sentiment que creu insòlit, la pena, el plor, d'Aneris davant el genocidi dels seus germans que han dut a terme el protagonista i Batís Caffó. Una acció que condueix a l'oficial atmosfèric a replantejar-se la seua visió dels citauca. I arriba a la seua culminació al capítol XIII, moment en què hi ha una correlació gairebé exacta entre etopeia humana i etopeia teratològica en mostrar-nos l'autor uns citauca infants juganers, curiosos, innocents i indefensos que poc o res es diferencien en la seua psicologia dels infants humans.

En paral·lel a aquest procés d'humanització del monstre, trobem, paradoxalment, un procés de deshumanització del personatge protagonista (originat per la força opresora i determinista de l'entorn) que compren cinc etapes:

- 1a etapa: el moment en què el protagonista decideix cremar tots els seus llibres per sobreviure a un dels atacs dels monstres.

- 2a etapa: interdependència en el protagonista dels instints de supervivència i perpetuació, *thanatos* i *eros* esdevenen en ell una sola cosa, fet exemplificat en l'obra de forma molt clara a través de la relació que el protagonista manté amb Aneris.

- 3a etapa: el protagonista deixa de raonar les seues accions i esdevé un ésser salvatge que sent delectació en l'anihilació de l'enemic. Així, aquest té com a únic pensament eliminar els citauca i tan sols aquesta idea ompli el gran buit que assetja la seua vida.

- 4a etapa: aquesta transformació del protagonista en un ésser salvatge s'atura, però, quan aquest personatge s'enamora d'Aneris i vol conèixer els seus secrets per sentir-la més a prop d'ell. D'aquesta manera, el protagonista acudeix a l'única font d'informació sobre ella que li és a l'abast, els coneixements, obtinguts mitjançant l'observació i l'experiència, del seu poble, els citauca. Aquesta aproximació vers el poble que ha esdevingut fins eixe moment el seu enemic farà que el protagonista comence a sentir empatia per aquest i que, en conseqüència, trobe una possible causa dels seus atacs, la defensa del seu territori legítim enfront d'una invasió estrangera. Per aquesta raó, el protagonista vol signar una treva amb els citauca per diversos mitjans i intenta convèncer el seu camarada Batís Caffó perquè faça el mateix. Igualment, el procés de conversió del protagonista en un ésser salvatge s'atura quan aquest assumeix d'alguna forma la tutela de Triangle.

- 5a etapa: La inversió del procés, tanmateix, s'estanca, per una banda, en el moment en què el protagonista s'adona que Aneris mai l'estimarà, en veure tots els seus intents d'aproximació cap a ella frustrats. I, per altra banda, en el moment en què Triangle deixa de confiar en ell després de ser atacat per un altre humà, Batís Caffó. Aquests dos esdeveniments fan que el protagonista torne al seu anterior estat d'ésser salvatge.

Pel contrari, la caracterització del monstre que ens ofereix Lovecraft a la seua obra atorga a les criatures teratològiques unes capacitats emocionals i mentals diferents de les humanes i incomprendibles per aquests. Així, l'autor fa l'asseveració següent en parlar del complex sistema cultural i científic dels Ancestrals, als capítols VI i VII de l'obra, «Certs detalls aquí i allà insinuaven vagament algun símbol o estímul latent que potser, si haguéssim tingut unes altres capacitats mentals i emocionals i un sistema sensorial diferent o més complet, haurien posseït significat profund i commovedor» (LOVECRAFT: 2013, 100).

Una asseveració on podem veure reflectit el racionalisme mecanicista que professà l'autor en la seua obra literària, especialment en l'etapa de maduresa. Un sistema de creences que, tanmateix, suposa una contradicció amb l'anhel de somnis numinosos que mostra l'obra de l'autor en les seues etapes inicials a causa de la influència que sobre aquesta exerciren autors com William Blake i Edward John Moreton Drax Plunkett (Lord Dunsany) (LLOPIS: 2014, 37).

Per aquesta raó, segurament, a l'obra de Lovecraft no trobem cap interacció entre monstres i humans, sinó que qualsevol contacte entre aquests dos col·lectius genera una confrontació perniciosa sobretot per als humans. No ocorre el mateix, però, a *La pell freda* on la interacció amb el monstre permet al protagonista experimentar un dels aspectes més obscurs de la personalitat humana negat habitualment per totes les societats civilitzades, la força dels instints. D'aquesta manera, el contacte amb els monstres permet al protagonista experimentar els tres instints descrits tradicionalment per la psicologia clínica (CASTRO & GARCÍA: 2008). Així, en primer lloc, a través de les interaccions en el camp de batalla amb els citauca adults i a través de les interaccions amb els citauca infants, i molt especialment amb Triangle, el protagonista experimenta l'instint d'autoconservació, en tant que experimenta, en el primer cas, la necessitat imperiosa de perdurar, de mantenir-se amb vida malgrat tot i, en el segon cas, la necessitat de perpetuar el seu jo a través d'un altre ésser. En segon lloc, a través de la interacció amb la citauca Aneris, experimenta en part l'instint de reproducció/sexual, en tant que rep vida, però no pot engendrar-la. I, finalment, experimenta l'instint gregari i/o social en sentir la necessitat de compartir la seua vida amb altres persones, com ara el seu camarada Batís Caffó, la citauca Aneris o el petit citauca Triangle. L'experimentació d'aquest instint per part del protagonista, tanmateix, es veu frustrada, com ja hem vist, per la impossibilitat d'arribar a un enteniment amb cap dels tres personatges suara esmentats. I potser és aquesta insatisfacció dels instints experimentats amb la plenitud que permet una societat sense cap mena de llei ni moral allò que finalment porta al protagonista a embogir sense remei.

3. LES VIRTUTS DEL MONSTRE HUMANITZAT

Amb tot, a través de les representacions del monstre que ens mostren aquestes dues obres, podem veure com Lovecraft inicia una renovació del gènere de por que, tal com expliquen alguns autors com David Roas (2011), consisteix fonamentalment en la introducció de la versemblança a les narracions d'aquest gènere mitjançant un racionalisme exacerbant que justifica i relaciona de forma rigorosa tots els elements i esdeveniments de la història per portar al relat una realitat que contrasta amb allò impossible i crea la por (ROAS: 2011). Aquesta renovació és assimilada per Sánchez Piñol en alguns aspectes (com ara el racionalisme, personificat a *La pell freda* per l'oficial atmosfèric protagonista de la història), però transgredida en altres. Així, a *La pell freda* veiem com Sánchez Piñol eludeix els límits que Lovecraft interposa entre monstres i humans en atribuir als primers qualitats emocionals i, en menor mesura, físiques dels segons. O, dit d'una altra manera, Sánchez Piñol transgredeix els límits del seu predecessor en humanitzar el monstre i relacionar-lo estretament amb un ésser humà al qual supera en molts aspectes. D'aquesta manera, si a l'obra de Lovecraft trobem un monstre que, en última instància, posa de manifest el fet de la superioritat de l'home racional enfront de la natura i el caos; a l'obra de Sánchez Piñol trobem un monstre que posa de manifest més aviat el contrari, la victòria de la natura sobre la raó humana. Una victòria que, tanmateix, no se'ns mostra com un símptoma de la decadència humana, sinó com una nova via de coneixement per il·luminar aquelles zones de l'ésser humà que la raó i les construccions socials han condemnat històricament a l'obscuritat. D'aquesta manera, *La pell freda*, a l'igual que la major part de les obres de Sánchez Piñol, plantegen un tipus de narrativa de por que, més enllà del seu indiscutible valor literari, posseeix també un gran valor antropològic i sociològic, en tant que ens permet analitzar la por en algunes de les seues formes més importants (la por a l'altre, la por a la solitud, la por a l'autodescobriment) tant des d'un punt de vista d'un únic individu com des del punt de vista d'un conjunt d'individus, d'una societat. Aspecte que a l'igual que molts altres aspectes *obscur*s de la condició humana, no pot ser estudiat de forma completa per la ciència o la tecnologia.

Aquest valor antropològic i sociològic de l'obra de Sánchez Piñol, finalment, pot evitar un fenomen assenyalat per l'investigador Rafael Llopis (2014), la tendència a desaparèixer que dissortadament experimenta la narrativa de por en una societat cada cop més afectada per un escepticisme que amenaça amb fer desaparèixer unes històries de monstres que constitueixen una part tan important del nostre patrimoni cultural en fer-nos entendre les nostres pors i ajudar-nos, doncs, a vèncer-les.

BIBLIOGRAFIA

- CASTRO CORREA, Alberto de & Guillermo GARCÍA CHACÓN (2008): *Psicología clínica. Fundamentos existenciales*, Barraquilla, Ediciones Uninorte.
- LOVECRAFT, Howard Phillips (2013): *A les muntanyes de la follia* (Anna Brichs Trallero [trad.]), Barcelona, Base.
- (2012): *El horror de Dunwich*, Buenos Aires, Andromeda.
- LLOPIS, Rafael (2014): «Los Mitos de Cthulhu», en Howard Phillips LOVECRAFT et al., *Los Mitos de Cthulhu. Narraciones de horror cósmico*, Madrid, Alianza, p. 13-61.
- ROAS, David (2011): *Tras los límites de lo real. Una definición de lo fantástico*, Madrid, Páginas de Espuma.
- ROMERO, Anna (2004): «Aquesta illa on viu l'home», en *Caràcters*, 1997, disponible en <<http://www.uv.es/caracters/textos/n26/annaromero26.htm>> [26 febrer 2015].
- SÁNCHEZ PIÑOL, Albert (2011): *La pell freda*, Barcelona, Edicions La Campana.